

PRÍČINY PRODUKCIE RIZIKOVÉHO SPRÁVANIA V DOSPIEVANÍ V KONTEXTE EDUKAČNÉHO PROSTREDIA

Katedra pedagogickej a školskej psychológie
Pedagogická fakulta
Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

PhDr. Michal Čerešník, PhD.

Rizikové správanie a jeho interpretácia

- zlyhanie individuálneho človeka
- zlyhanie rodinnej výchovy
- zlyhanie školskej výchovy
- zlyhanie spoločnosti

Niektoré prejavy rizikového správania v škole

- šikanovania a agresívne hry,
- falšovanie podpisov rodičov,
- krádeže a ničenie majetku,
- poruchy správania,
- neochota rešpektovať rodové, socio-kultúrne, náboženské odlišnosti

Možné dôvody?

- nízka sebadôvera,
- nízke ašpirácie,
- negatívny vzťah k škole,
- problémové sociálne vzťahy,
- zmätenosť v hodnotovom systéme,
- neschopnosť regulovať svoje správanie

Nie sú ale výlučne individuálnou zodpovednosťou

Akú úlohu zohráva edukačné prostredie?

RODINA

ŠKOLA

Niektoré problémy súčasnej rodiny

- progresívna deteriorácia Ja (Baumeister, 1987)
- kolektívny autizmus (Prekopová, 2009)
- zmena výchovných štýlov (napr. Ďuricová, Hašková, 2016)
- odkladanie detí pred TV (AAP, 1999)
- porucha pripútania (Institute for Attachment & Child Development)

Niektoré problémy súčasnej rodiny

- sociodemografické zmeny (1980 vs. 2015)
 - 30 %-ný pokles sobášnosti
 - 30 %-ný nárast rozvodovosti
 - 40 %-ný pokles pôrodnosti
- slabé riadenie denných rituálov detí
- slabý dôraz na zdravé stravovanie
- oslabovanie komunikácie medzi rodičmi a deťmi

Štatistický úrad SR

HBSC

Niektoré problémy súčasnej školy

- projekt Milénium:
 - hodnoty, ktorým máme deti učiť, sú morálka, múdrosť, aktivita, šťastie;
 - školy potrebujú podporné orgány a inštitúcie (poradne, školské psychologičky, školské lekárky atď.);
 - je potrebné pracovať s primárnymi zdrojmi informácií, tzn. s pôvodnými zdrojmi;
 - najvyšším cieľom výchovy je integrovaná osobnosť;
 - je potrebné vytvárať podmienky inkluzívnemu vzdelávaniu a uplatňovania antidiskriminačného prístupu;
 - koncepciou edukácie by mala byť tvorivo-humanistická výchova so všeobecne známymi procesmi: kognitivizácia, emocionalizácia, axiologizácia, socializácia, kreativizácia, motivácia, autoregulácia;
 - pre vzdelávanie je kľúčová kvalita a systematizácia;
 - predpokladanými schopnosťami, bez ktorých sa človek budúcnosti pravdepodobne nezaobíde, sú komunikačné schopnosti, kritické myslenie, intra- a interpersonálne schopnosti, informačno-technické schopnosti, občianstvo.

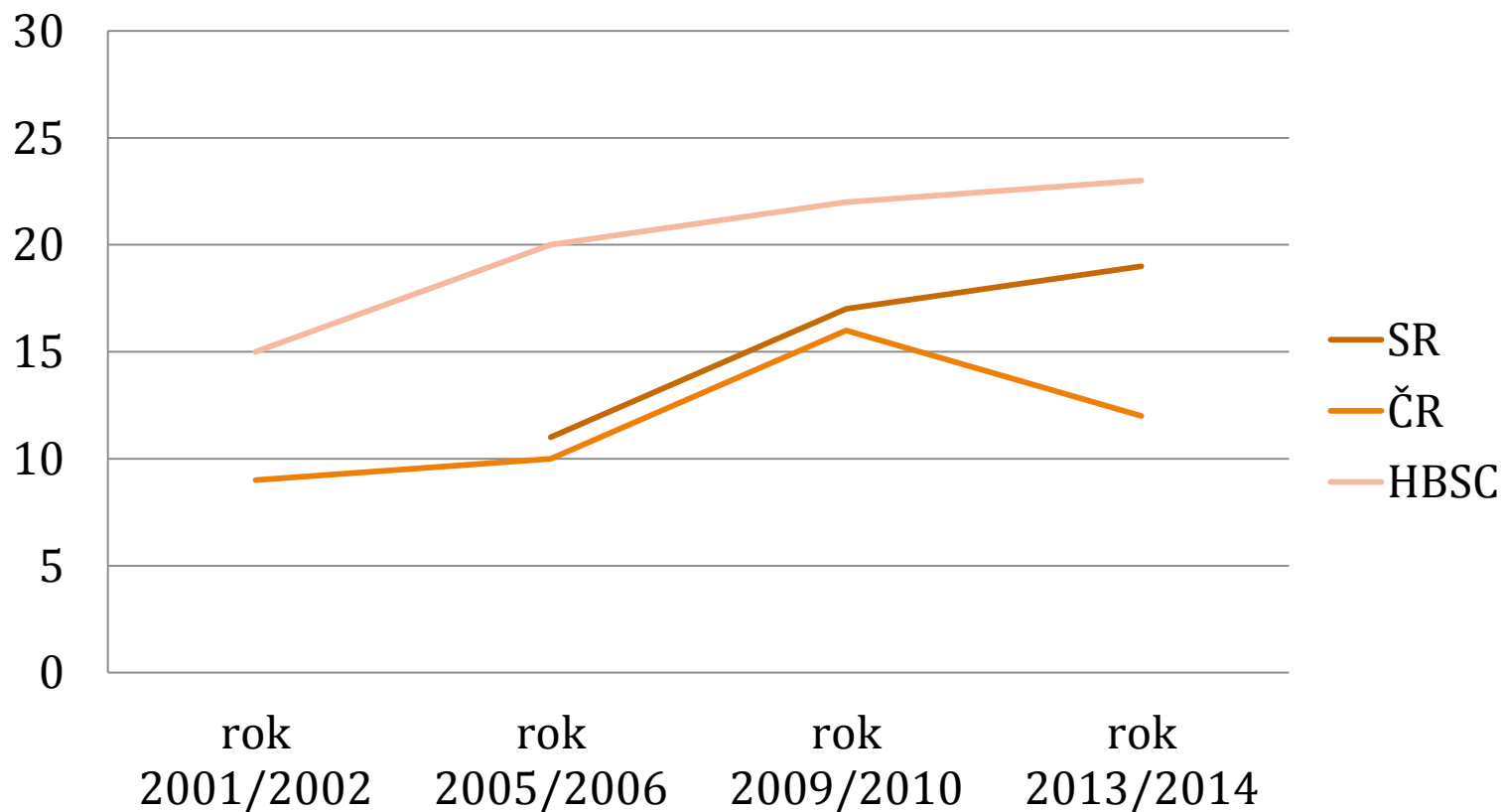
Niektoré problémy súčasnej školy

- negatívny postoj detí k škole
- nízka motivácia k učebnej aktivite
- individuálne podštandardné výkony v škole,
- nízke kognitívne výkony preukázateľné vo všetkých typoch sledovaných gramotností,
- nízka miera osobnej pohody,
- relatívne vysoká miera produkcie rizikového správania

Negatívny postoj k škole

WHO

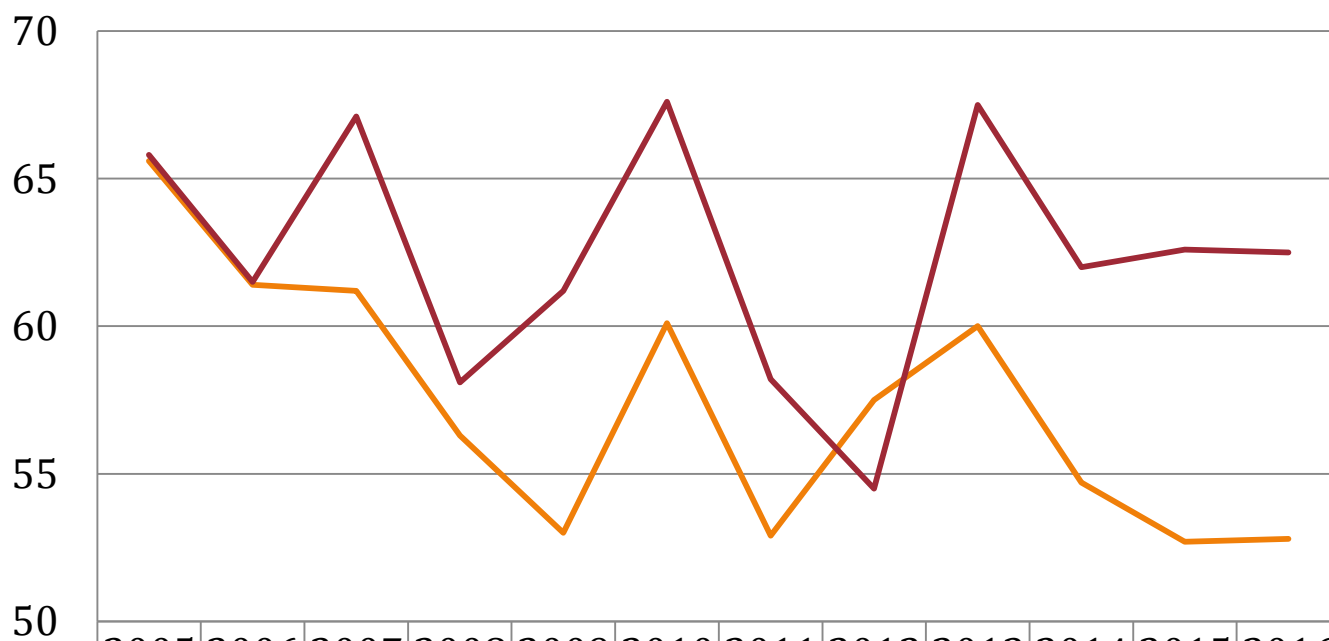
Podiel 15-ročných s pozitívnym vzťahom k škole

Kognitívny výkon

Národný ústav certifikovaných
meraní

Úspešnosť (v %) 15-ročných v Testovaní 9 v rokoch 2005-2016

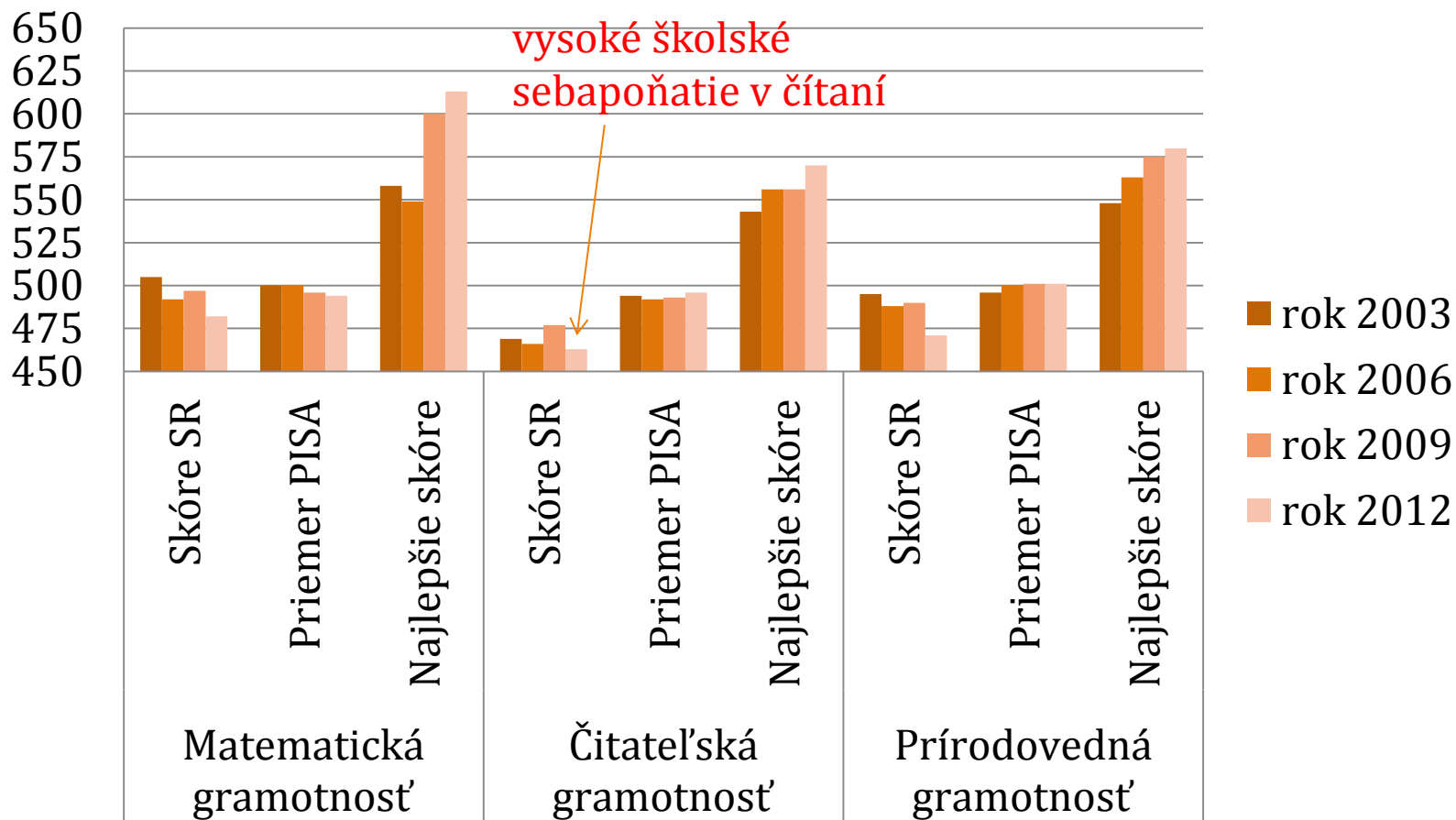

— Matematika	65,6	61,4	61,2	56,3	53,0	60,1	52,9	57,5	60,0	54,7	52,7	52,8
— Slovenský jazyk	65,8	61,5	67,1	58,1	61,2	67,6	58,2	54,5	67,5	62,0	62,6	62,5

Gramotnosť 15-ročných

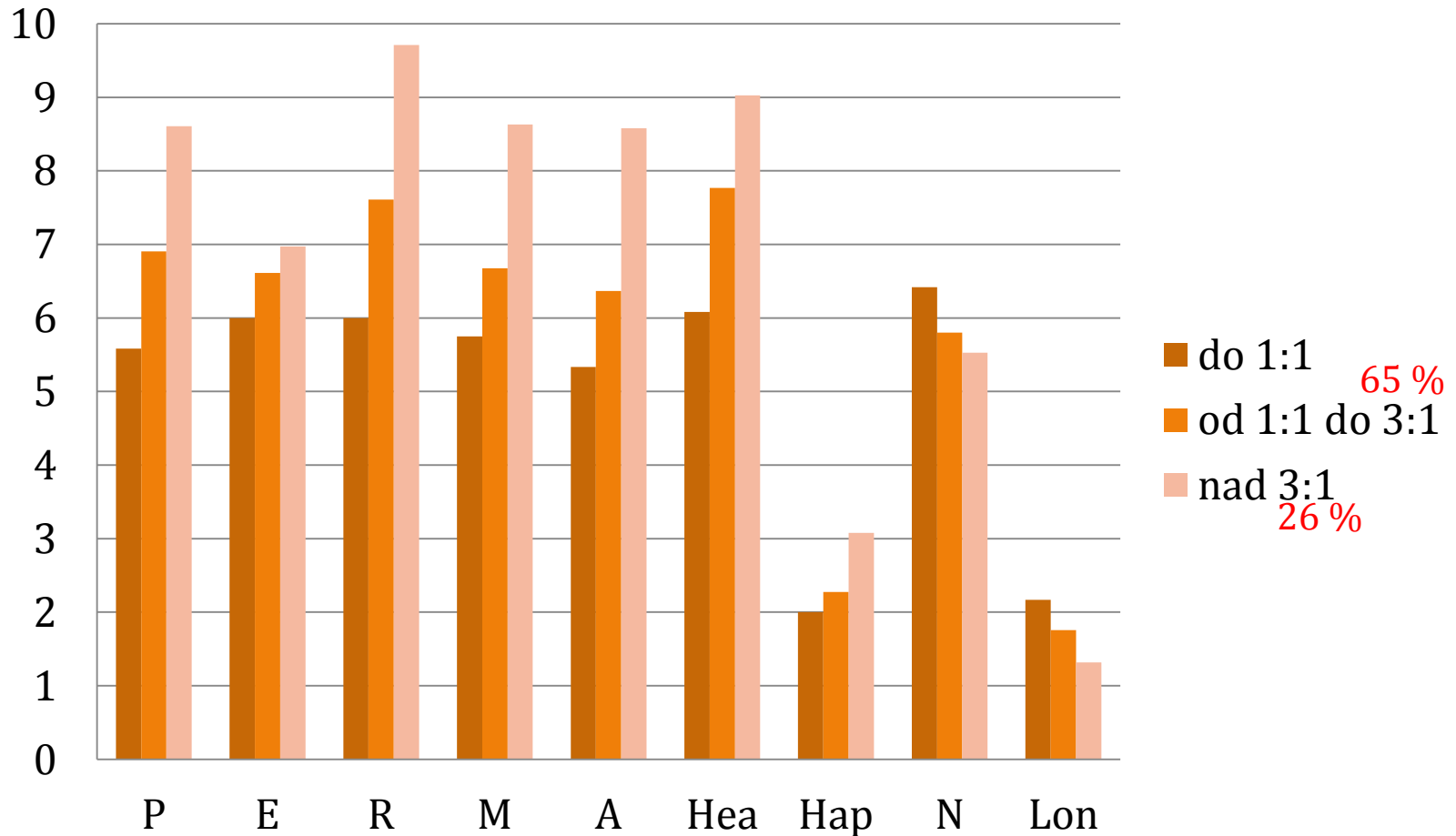
OECD

Výsledky PISA v rokoch 2003 až 2012

Prežívanie šťastia?

Miera osobnej pohody vo vzťahu k Losadovmu indexu

Ďalšie problémy školy

- Uzatváranie škôl
 - škola je otvorený systém?
- Nekorektné zmeny kurikula
 - zmeny ISCED 0 od septembra 2016
- Nekvalitné učebnice
 - verejné obstarávanie na učebnice?
- Nové predmety bez adekvátneho definovania obsahu a učebných procesov
 - mediálna výchova
- Nekvalitná príprava učiteľstva
 - inkluzívnosť? prevencia šikanovania?
- Projekty bez praktického výsledku

Ako ďalej? KEMSAK

Kognitivizácia

Musíme vedieť (v kontexte rodiny i školy), čo je výchova k zdravému životnému štýlu, musíme vedieť, s akými problémami sa môžeme stretnúť, pri ktorých máme kompetenciu riešiť ich a kedy sme narazili na hranice vlastnej kompetentnosti.

Ako chceme využívať potenciál?

- personalizáciou?
- programovaním?

Ako ďalej? KEMSAK

Emocionalizácia

Orientácia v spleti emočných odkazov, ktoré sprevádzajú správy nášho tela, je zásadná. Tie správy sú spočiatku jednoduché v podobe: „je to dobré“ alebo „nie je dobré, urob s tým niečo“. Ak ich však ignorujeme, zmenia sa na komplexné monštrá, nad ktorými nemôžeme vyhrať. Nárast počtu detských depresií, schizofrénii, úzkostí, schizoafektívnych porúch, tetanií napovedá, že pri rozvíjaní emočnej inteligencie ťaháme za kratší koniec.

Ako ďalej? KEMSAK

Socializácia

Ivan Štúr povedal: „**Netreba veľmi vychovávať, treba pekne žiť, dieťa sa pridá.**“ (Gura Doričová, Štúr, 2014).

Tento výrok vypovedá o tom, ako veľmi sa sociálne učenie podieľa na „výslednom produkte“ výchovy. Dieťaťu musíme poskytnúť POZITÍVNE vzory, z ktorých si môže VYBERAŤ tie, ktoré ho budú sprevádzať životom.

Ako ďalej? KEMSAK

Axiologizácia

Musíme vedieť, k akým hodnotám vychovávame. A odpoveď: „K akým chcete.“, nie je adekvátne.

Relativizácia spoločenských noriem, ich spochybňovanie vytvára priestor pre nesociálne správanie. Myslíme si, že je možné zhodnúť sa napríklad na tom, že hodnoty ako láska, pravda, krása, poznanie sú akceptovateľné v každej koncepcii výchovy.

Ako ďalej? KEMSAK

Motivácia

Budúce učiteľstvo sa štandardne učí a štandardne na štátnych skúškach odpovedá, že motiváciu rozdeľujeme na vonkajšiu a vnútornú. A že tá vnútorná motivácia je „lepšia“. Ak sa ho ale spýtate na proces zvnútorňovania motivácie, nevie.

A to i napriek tomu, že sebadeterminačná teória, ktorá nádherne popisuje tento proces, je rozvíjaná niekoľko desiatok rokov (Ryan, Deci, 2000). Bez toho, aby sme vedeli, ako deti motivovať k tomu, aby sa správali žiadaným spôsobom a v duchu osobného presvedčenia, budeme produkovať len problémovú populáciu.

Ako ďalej? KEMSAK

Kreativizácia

Ak poznáte revidovanú Bloomovu taxonómiu (Anderson, Krathwohl et al., 2001) edukačných cieľov alebo SOLO (Structure of the Observed Learning Outcomes) taxonómiu výsledkov vzdelávania (Biggs, Tang, 2007), viete, že na to, aby bolo dieťa (vo všeobecnosti človek) kreatívne, tzn. aby mohlo prekročiť vlastnú skúsenosť, musí byť schopné poznať, popísať, aplikovať, štrukturovať a hodnotiť. V podstate musí byť schopné kriticky pristupovať k vlastnej skúsenosti, ktorá vznikla ako interpretácia zážitkov v sociálnom kontexte.

Môžeme povedať, že zážitok s produkciou „neočakávaného“ eliminuje rizikové správanie.

Ako ďalej? KEMSAK

Autoregulácia

Cieľom výchovy a sebvýchovy je integrovaná osobnosť. A inak to nejde. Ak osobnosť nie je integrovaná, nezvládne sa vysporiadať s protikladmi seba a sveta a zomrie, sociálne i fyzicky, nešťastná.

Ako ďalej?

Čo na to MŠVVŠ SR

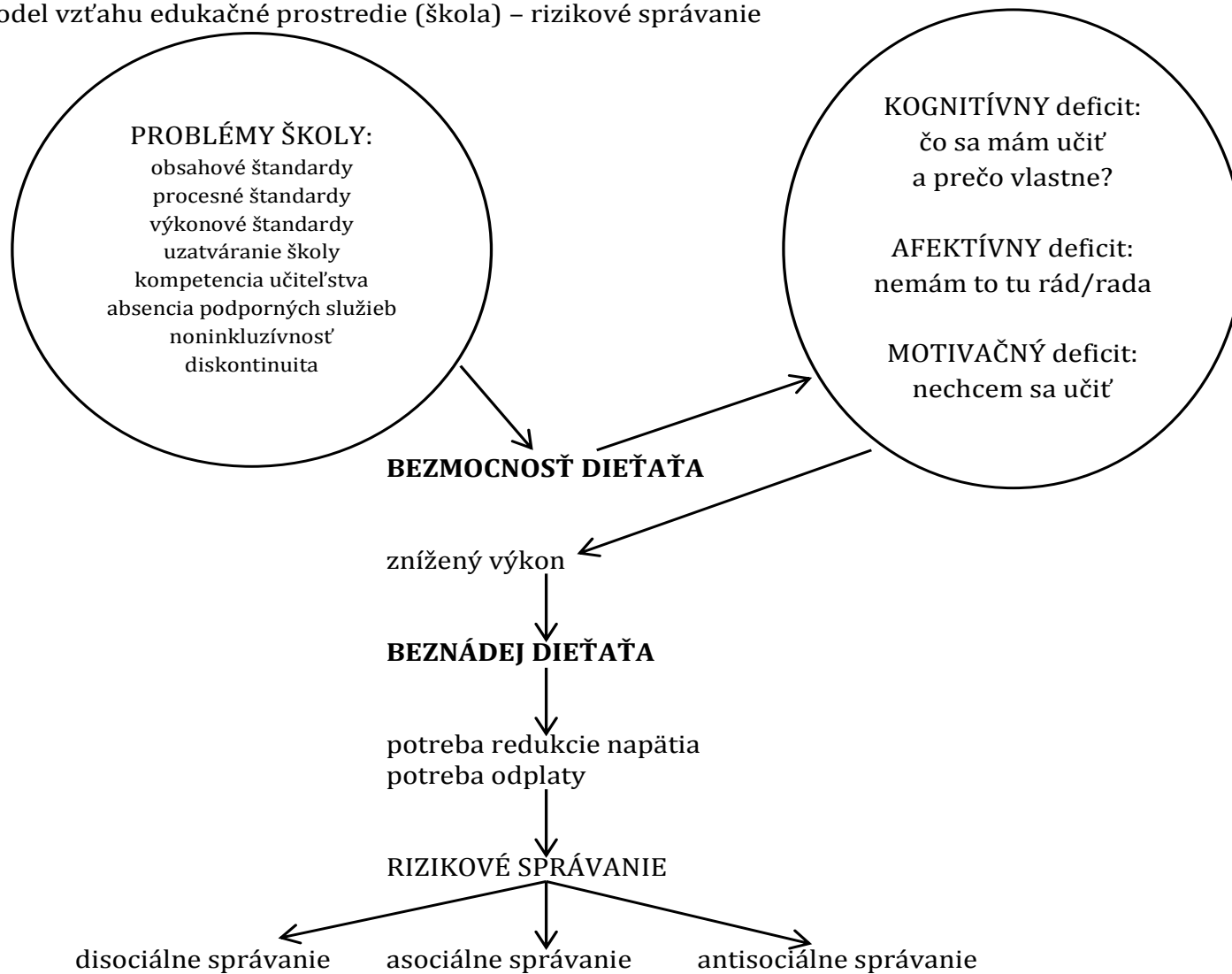
Koncepcia **Učiace sa Slovensko**

- otvorená diskusia
- posilnenie psychologickkej prípravy učiteliek/učiteľov
- posilnenie podporných (psychologických) služieb

14.10.2016

Ako to ďalej (ne)pôjde?

Model vzťahu edukačné prostredie (škola) – rizikové správanie

Ďakujem za pozornosť.

mceresnik@ukf.sk

https://www.researchgate.net/profile/Michal_Ceresnik/timeline